

INTRODUCERE

Până când vom putea să călătorim în timp, va trebui să ne folosim de istorie și de exercițiul ei de a ne transpune în trecut. Pe vremea când nu erau ultrași, iar sociologia sportului nu se apucase să-i cerceteze, fotbalul romantic a oferit imboldul pentru fondarea a numeroase echipe. Unele s-au destrămat, altele au rezistat. Erau vremuri când prietenii creau cluburi sportive pentru a se distra și pentru a fi la modă.

De multe ori, discuția despre un club sportiv se reduce la numărul de trofee pe care acesta le are în palmares. Însă istoria și identitatea unui asemenea conglomerat nu înseamnă doar statistici și procente. Sufletul unui club sportiv nu stă neapărat în cifre și trofee. De aceea în momentul când am demarat documentarea pentru această lucrare, mi-am propus să conturez o imagine cât mai largă a fenomenului, care să includă și manifestările suporterilor, profilul vedetelor, implicarea autorităților și rolul administrației unui club.

Sportul nu mai este de mult doar un mijloc de recreere și pentru că a reușit să aibă un impact atât de mare asupra lumii, el a intrat în atenția sociologilor, psihologilor, antropologilor sau istoricilor. Deja numeroase lucrări serioase sunt consacrate acestui subiect pasibil a fi supus dezbaterilor în fiecare moment. Istoria sportului prezintă un interes crescut în spațiul occidental, unde s-au înființat în ultimele decenii institute de cercetare specializate în analizarea fenomenului sportiv. În România, științele sociale ale sportului nu sunt atât de vizibile și încă nu beneficiază de atenția cuvenită, ceea ce nu a împiedicat în ultimul

deceniu ca mai mulți cercetători să se orienteze către subiecte din categoria amintită.

În societatea de după 1989, simpatizanții echipelor din București au continuat sub un regim democratic disputele pe care le avuseseră în perioada comunistă. Rapidiștii și-au însușit rolul taberei anticomuniste, pe care îl propagă în fața cluburilor Dinamo și Steaua. Fanii păstrează elementele care îi avantajează în definirea identității și care le aduc argumente în duelul cu adversarii. Ei își fac cunoscute principiile și promovează o istorie mai mult sau mai puțin deformată, din dorința de a-și demonstra superioritatea.

Dinamo, Rapid și Steaua au fost organizate după 1989 pe un model occidental, teoretic orientate către profit, dar istoria nu poate fi uitată și neglijată. Cât timp Steaua și Dinamo se vor lăuda cu palmaresul lor, din care o mare parte a fost realizat în perioada dictaturii comuniste, rapidiștii răspund, argumentând că trofeele au fost facilitate de acest regim politic autoritar, care le-a și înființat și le-a impus în prima divizie. Cum nici una dintre tabere nu cedează, antagonismul tinde să-și păstreze o linie clară. Atitudinile prezente își au rădăcinile într-un trecut destul de controversat, ale cărui dedesubturi probabil nu vor fi cunoscute niciodată în totalitate. De aceea, orice dezbateri de acest gen trebuie încadrată într-un context istoric destul de nuanțat.

Lucrarea de față vine să explice într-o oarecare măsură tendințele argumentative și să redea traseul unui fenomen special, ale cărui trăsături reies tocmai din istoria clubului. Rapidismul este termenul ales pentru că el circulă deja în cultura orală a sportului și pentru că este o noțiune ce sintetizează mai multe elemente specifice clubului Rapid în general și echipei de fotbal în particular. Rapidismul coagulează în același timp elementele specifice suporterismului, istoria echipelor sportive, vedetele care s-au identificat cu acest fenomen și face apel la un sentiment comun.

Suporterismul iese din exclusivismului câmpului sportiv și contribuie la construcția și consolidarea memoriei colective. Mai nou, studiile din științele umaniste evidențiază contribuția acestui fenomen social la definirea patrimoniului istoric și cultural. Istoria socială a secolului nostru, dar mai ales a ultimelor decenii,

a cunoscut un proces rapid de redefinire. Atenția cercetătorilor s-a orientat destul de serios în acest timp către domenii cunoscute altă dată ca aspecte ale vieții private. Neglijate multă vreme, aceste arii de interes pentru populație (sportul, domeniul culinar, viața sexuală) s-au dovedit la fel de relevante pentru cunoașterea istorică precum evenimentele politice.

Am ales această temă tocmai pentru a oferi niște răspunsuri asupra unuia dintre cele mai sensibile subiecte din fotbalul românesc. Fenomenul rapidismului a crescut treptat în intensitate, căpătând de-a lungul timpului mai multe valențe. Rapidismul nu se rezumă numai la fotbal, dar în acest sport el s-a manifestat cel mai clar. Pe stadionul de fotbal a căpătat cea mai mare amploare. Clubul are o istorie deosebită și în volei, handbal sau chiar hochei, dar impactul asupra fanilor nu a fost atât de pronunțat sau mediatizat. Rapidismul a consemnat o întrepătrundere între suporterii și club. A fost o mișcare socială și sportivă de amploare, cu perioade mai mult sau mai puțin complicate de ambele părți.

În România s-au făcut puține studii de istorie asupra fenomenului fotbalistic. Există lucrări statistice și memorii, dar foarte puține studii cu caracter analitic. În ultimii ani, pe plan local, au început a fi realizate monografiile ale echipelor de fotbal. Se distinge încă un nivel scăzut de caracter critic și se păstrează un stil bazat pe oferirea de statistici. Ioan Chirilă¹ și Virgil Economu au oferit lucrări care s-au apropiat mai mult de stilul istoric, dar operele lor sunt dominate de un puternic caracter jurnalistic. Despre Rapid s-a scris poate mai mult decât despre orice alt club din România, însă în același timp este puțin comparativ cu fenomene similare din alte țări.

Echipa Rapid a constituit subiect de discuție încă din perioada interbelică, dar primul volum despre istoria acestui club a apărut după Al Doilea Război Mondial, în perioada comunistă. Cei care au scris despre echipa giuleșteană au fost în general

¹ Ioan Chirilă (1925-1999), jurnalist sportiv, absolvent al Facultății de Drept în 1949. Din 1951 a lucrat ca redactor sportiv la Editura Uniunii de Cultură Fizică și Sport, iar din 1959 a fost jurnalist la cotidianul Sportul Popular, transformat după 1990 în Gazeta Sporturilor. Ioan Chirilă este autorul a 27 de volume de publicistică închinată unor sportivi sau evenimente sportive.

oameni din presa sportivă, precum Ioan Chirilă, Cristian Costache, Constantin Firănescu sau Ion Cârstea. Cartea lui Ioan Chirilă, intitulată „Glasul roților de tren” este cea mai apreciată pentru firul narativ propus și pentru stilul ales. Volumul realizat de Cristian Costache și Ion Cârstea, „Fenomenul Rapid. Legenda continuă”, tratează istoria formației cu tot ceea ce înseamnă statistică și aduce completări informaționale la cartea lui Ioan Chirilă. Dacă prima lucrare se apropie mai mult de literatură, a doua este mai minuțioasă și mai consistentă în informații. Multe articole s-au scris despre anumite momente din istoria clubului. Foarte puțin a fost tratat subiectul fanilor, care împreună cu echipa au dat naștere fenomenului rapidismului. Alți jurnaliști, precum George Stanca și Ilie Dobre, au publicat și ei cărți despre suporteri și echipă, dar niciuna din lucrări nu are un caracter istoric.

Cărți fundamentale ale rapidiștilor

Lucrarea de față a fost redactată pe parcursul a mai bine de 10 ani, pornind de la o lucrare de licență realizată la Facultatea de Istorie a Universității București în 2008. Sursele au fost multiple, tocmai pentru a avea o imagine cât mai clară asupra fenomenului.

Am parcurs mii de articole de presă, la fel de multe documente de arhivă, am lecturat și analizat lucrările amintite anterior și am realizat câteva zeci de interviuri de istorie orală cu foști sportivi, conducători și suporteri ai acestui club. Demersul a semănat cu îmbinarea unui puzzle, numai că de multe ori informațiile se contraziceau, iar amintirile aveau piese lipsă. Deși întotdeauna istoricul simte că lucrarea poate fi îmbunătățită am considerat că este potrivit a furniza cartea în stadiul de față pentru a permite publicului din generații diferite accesul la o sursă importantă de informații și interpretări. În plus, cartea poate constitui punct de plecare pentru alte lucrări sau pentru dezbateri.

Am auzit deseori noțiunea de rapidism și am încercat o definire a acestui termen. Scriitorul Eugen Barbu, unul dintre suporterii clubului giuleștean, definea rapidismul ca o „boală a entuziasmului”, însă dincolo de emoția poetului, istoricul are datoria de a cerceta efectele „entuziasmului” și cauzele „bolii”. Nu toți suporterii își pot defini atât de plastic atașamentul față de club, dar tocmai această varietate a sentimentelor a făcut demersul mai captivant. Alții înțeleg termenul într-un mod mai simplu, drept afecțiunea față de Rapid. Oamenii au încercat să răspundă la această întrebare în relație directă cu motivele pentru care ei țin cu Rapid. Cei care susțin formația giuleșteană din repulsie față de sistemul comunist apreciază rapidismul în special ca o mișcare sportivă, dar și de protest politic. Există oameni care au agreat sistemul, dar au fost și susținători ai Rapidului. Și aceștia trebuie luați în seamă.

Actualitatea temei este justificată și de lumea care se află în schimbare. Dimensiunea financiară este mult mai pregnantă, apar noi modele și sunt susținute noi valori. Este o fugă după status în care „a avea” este important, dar nu este și suficient pentru „a fi cineva”. Trofee aduc faimă, dar nu întotdeauna și suporteri, pentru că un rol important este deținut și de modul în care îți conturezi această imagine. Rapidismul și-a menținut o înfățișare ce a vrut să simbolizeze corectitudinea.

Se spune că valoarea unei lucrări este dată de întrebările la care răspunde. Este foarte important să știi să pui întrebările. În acest caz este foarte important de stabilit dacă trebuie impusă o

definiție strictă asupra rapidismului? Este rapidismul doar un fenomen sportiv sau o mișcare socială? Cât s-a implicat puterea politică în controlarea acestei mișcări a suporterilor și cum a supraviețuit dacă era atât de dăunătoare? În ce măsură putem vorbi de un fenomen urban? Ce înseamnă rapidismul după 1989 și cât de mult s-a transformat în primele trei decenii postcomuniste?

Am încercat să impun un discurs clar, cât mai obiectiv, care să preîntâmpine înțelegerea greșită a datelor. Cercetarea acestui subiect nu poate fi considerată încheiată. Istoria orală și arhivele diferitelor instituții pot aduce noi argumente sau contraargumente acestei lucrări. Însă, cred că ea poate fi considerată un punct de plecare în realizarea unor studii similare.